

Uppsalamodellen

Att undervisa modersmål i klassrummet och på distans

Projektbeskrivning & handledning

Marita Gareis & Simeon Oxley

Fortbildningsavdelningen för skolans internationalisering
Uppsala universitet
Box 2136
750 02 UPPSALA

Telefon: 018-471 79 63
E-post: fba@fba.uu.se
Webbplats: www.fba.uu.se

Uppsalamodellen – Att undervisa modersmål i klassrummet och på distans
Projektbeskrivning & handledning
© Marita Gareis & Simeon Oxley,
Fortbildningsavdelningen för skolans internationalisering, Uppsala universitet 2015

ISBN 978-91-506-2493-9
Redaktion: Annika Nittmar, Carin Söderberg
Fotografer: Marita Gareis, Annika Nittmar
Design och produktion: Grafisk service, Uppsala universitet
Tryckt i Sverige av DanagårdLiTHO AB, 2015
Upplaga: 800 ex.

Innehåll

Förord	5
Projektbeskrivning	6
Syfte	6
Arbetsgång	7
Resultat	7
Definitioner	8
Tematiserad modersmålsundervisning i klassrummet och på distans	9
Didaktiska frågeställningar	9
Att planera och arbeta med teman i undervisningen	10
Val av texter	11
Internet – en didaktisk resurs	11
Undervisningens upplägg	12
Anpassning och individualisering	12
Anknytning till det centrala innehållet i aktuella styrdokument	12
Förutsättningar för undervisning på distans	14
Modersmåls läraren	14
Modersmåls eleven	14
Skolan	14
Tekniken	15
Sammanfattande reflektioner kring arbetet med <i>Uppsalamodellen</i>	16
Referensgruppens reflektioner	16
Kursdeltagares reflektioner	16
Handledning enligt <i>Uppsalamodellen</i>	19
Modellens grundstruktur	19
Modell för temaarbete	20
Litteraturförteckning	26
Exempel på kursdeltagares planeringar	27
Tema Djur – årskurs 5	27
Tema Hälsa – årskurs 4–6	31
Tema Indien – årskurs 7–9	36
Tema Kurdisk musik – årskurs 7–9	40
Tema Mat och kultur i Etiopien – årskurs 7–9	44

Förord

Lärare i modersmål uttrycker ofta att de har ett intressant, spännande och roligt men också krävande och utmanande arbete.

Utvecklingen som äger rum i samhället och därmed också i skolan medför ständiga förändringar av förutsättningarna för verksamheten. Lärare måste vara flexibla och kunna anpassa såväl undervisningens innehåll som struktur till nya förhållanden. En växande undervisningsform i svenska skolan, framför allt när det gäller modersmål, är distansundervisning. Men hur ska den gå till? Det har visat sig att det finns ett stort behov bland modersmållärare att lära sig att anpassa den pedagogiska och didaktiska verksamheten till de villkor distansundervisning medför.

För att möta detta behov startade Språkskolan i Uppsala kommun¹ tillsammans med Fortbildningsavdelningen för skolans internationalisering vid Uppsala universitet² i januari 2010 projektet *Att undervisa modersmål klassrummet och på distans*.

Idén var att utarbeta en modell att användas av modersmållärare i det vanliga klassrummet såväl som på distans. Vi valde att kalla denna modell *Uppsalamodellen*.

I detta material beskrivs projektet och *Uppsalamodellen*. Några av Språkskolans lärare har planerat, genomfört och utvärderat modellen. Deras erfarenheter återspeglas i projektbeskrivningen. Projektets resultat har även prövats i flera andra modersmålsverksamheter. Det är dock ett lokalt projekt och möjligheter att dra generella slutsatser är därför begränsade.

Handledningen innehåller idéer om hur man i undervisningen kan arbeta kring teman med elever i olika åldrar och hur man med hjälp av tekniska och mediala resurser kan göra undervisningen effektiv och intressant. I handledningen finns förslag på kommunikativa aktiviteter både för undervisning i det traditionella klassrummet och på distans.

Vi hoppas att materialet ska ge inspiration och stöd till modersmållärare inte bara i Uppsala utan även i andra kommuner.

Avslutningsvis vill projektgruppen rikta ett stort tack till alla som engagerat sig i projektet men framför allt till de fantastiska modersmållärarna i referensgruppen som varit en ständig inspiration för oss!

Marita Gareis
Projektledare

Simeon Oxley
Projektledare

¹ Språkskolan är Uppsala kommuns centrala enhet för modersmålsundervisning. Våren 2015 har Språkskolan 120 lärare, ca 4500 elever med 47 modersmål.

² Fortbildningsavdelningen för skolans internationalisering har riksdagens uppdrag, att bland annat anordna viss fortbildning för modersmållärare.

Projektbeskrivning

Enligt den svenska skollagen (2010:800) har alla elever rätt till en likvärdig utbildning oavsett var i landet de bor. Detta gäller även barns och ungas rätt till modersmålsundervisning, (§14 i språklagen, 2009:600). De som har ett annat modersmål ska ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål. Idag följs dock inte skollagen i alla kommuner, speciellt inte när det gäller modersmålsundervisning. I statliga utredningar anför flera anledningar: bristen på behöriga lärare, ett för litet antal elever, långa avstånd mellan skolorna och så vidare. Dessa skäl anges även som argument för att viss undervisning kan ges på distans. Skolverket bedömer att huvudmännen genom detta får ökade möjligheter att uppfylla skollagens krav.

Uppsala kommuns enhet för modersmålsundervisning (Språkskolan i Uppsala kommun) hade sedan 2006 viss erfarenhet av arbete med distansundervisning. Dock upplevde lärarna denna undervisningsform som tids- och resurskrävande och svår att strukturera och genomföra. Det fanns ett behov att öka lärarnas didaktiska och tekniska kompetens och därmed höja kvalitén på distansundervisningen. Ledningen ville även att lärarna skulle få fördjupad kännedom om aktuella styrdokument. Därför kontaktade Agneta Ehn, dåvarande rektor för Språkskolan, under hösten 2009, Hans Nyttell, ledare på Fortbildningsavdelningen för skolans internationalisering (FBA) vid Uppsala universitet. FBA har riksdagens uppdrag att anordna fortbildning för modersmållärare.

Mellan Språkskolan och FBA fanns sedan flera år ett framgångsrikt och givande samarbete. Språkskolan har mångårig erfarenhet av modersmålsundervisning och därmed god insikt i områdets struktur och behov. Inom FBA finns en gedigen erfarenhet och expertis inom språkdiraktik.

Ett avtal som beskriver och fastställer syfte, arbetsgång och parternas ansvar inom projektet utarbetades. En styrgrupp och en referensgrupp bildades. Till projektledare utsågs Marita Gareis, universitetsadjunkt på FBA och Simeon Oxley, modersmållärare på Språkskolan. Och så påbörjades i januari 2010 projektet *Att undervisa modersmål i klassrummet och på distans*.

Syfte

Projektet bakom *Uppsalamodellen* hade två målsättningar. För det första: att utveckla en användbar och effektiv modell för planering, genomförande och utvärdering av modersmålsundervisning i klassrummet och på distans, i första hand för modersmållärare i Uppsala kommun. Denna modell skulle underlätta för Uppsala kommun att möta de krav som ställs i de aktuella kursplanerna Lgr 11/Gy 11 samt möjliggöra för Uppsala kommun att erbjuda alla elever som så önskar undervisning i sitt modersmål. För det andra: att utarbeta en poänggivande universitetskurs för modersmållärare.

Arbetsgång

Projektet har genomförts i två faser:

Fas 1 december 2010 – juni 2012

Utvecklandet av en modell som underlättar för lärare att undervisa modersmål i klassrummet och på distans.

Fas 2 augusti – december 2012

Fortbildning för modersmåslärare i modellens funktioner och möjligheter samt utarbetande av den tidigare omnämnda poänggivande universitetskursen *Att undervisa modersmål i klassrummet och på distans* (7,5 hp).

Under fas 1 bildades en styrgrupp sammansatt av Ulf Gustin, affärsområdeschef, Uppsala kommun – Hans Nyttell, chef, FBA – Agneta Ehn, rektor, Språkskolan – samt de projektansvariga Simeon Oxley, modersmåslärare i engelska, Språkskolan och Marita Gareis, universitetsadjunkt, FBA.

Styrgruppen träffades minst två gånger per termin. I den avslutande diskussionen konstaterades att samarbetet fungerat mycket väl och att alla fått en ökad kompetens inom området.

Under denna fas bildades även en referensgrupp bestående av tio modersmåslärare i olika språk. Gruppen träffades minst en gång i månaden för att diskutera projektets innehåll och ta fram förslag och idéer för hur det skulle kunna genomföras. Gruppens uppgift var också att med erfarenheter från den egna verksamheten diskutera, pröva och utvärdera en prototyp till den handledning som framtagits av projektledarna. Inledningsvis fanns en viss skepsis inom referensgruppen. Framför allt ifrågasattes kopplingen mellan den didaktiska och tekniska delen av projektet. Några modersmåslärare menade att en ökad teknisk kompetens att tillämpa i distansundervisningen var det viktigaste och ansåg inte att undervisningens innehåll behövde tas upp till diskussion. Så småningom kom dock även innehållet i fokus. Gruppen utarbetade olika didaktiska förslag för att planera, genomföra och utvärdera ett gemensamt tema. Temat *Vatten* på tio olika språk gav referensgruppen många nya idéer och förslag för undervisningen, både i klassrummet och på distans. (På sidan 16 finns en *Sammanfattning av reflektioner kring arbetet med Uppsalamodellen*.)

För delområden inom projektet har expertkompetens anlåtats, bland andra Uppsala universitet för kunskap om tekniska förutsättningar och olika lärplattformar samt Språkskolans IT-expert.

Resultat

Projektet har gett två konkreta resultat. Det ena är *Uppsalamodellen* med en handledning som ska ge modersmåslärare stöd och idéer om hur man kan planera och strukturera undervisning, i det traditionella klassrummet såväl som på distans.

Det andra resultatet är den poänggivande universitetskursen *Att undervisa modersmål i klassrummet och på distans* (7,5 hp). Kursen genomfördes första gången höstterminen 2013 med 80 deltagande modersmåslärare som analyserade, diskuterade och kompletterade *Uppsalamodellen*. Deras förslag till modifiering ingår i föreliggande material. Även andra kommuner erbjuds nu att beställa motsvarande fortbildning som uppdragsutbildning för sina modersmåslärare.

Definitioner

I Skolverkets rapport 321:2008 *Med annat modersmål – elever i grundskolan och skolans verksamhet* definieras distansundervisning som en interaktiv undervisningsmetod där elev och undervisande lärare är fysiskt åtskilda i tid eller rum. Interaktionen upprätthålls genom informations- och kommunikationsteknik (IKT). Läraren befinner sig på en plats medan eleverna befinner sig i skolan/skolorna. Undervisningen genomförs under skoltid. Enligt Skolverkets riktlinjer ska läraren vara behörig att undervisa i ämnet men även ha kunskaper om de speciella förhållanden som råder för denna typ av undervisning. En lärarbehörig handledare ska finnas på elevens skola. För elever i gymnasieskolan kan distansundervisning medges på annan plats än i skolan. Sedan början av 2000-talet har regeringen i samarbete med Skolverket arbetat med frågan om hur andra former av undervisning ska kunna komplettera den ordinarie undervisningen i svenskt skolväsende. I statens offentliga utredning (SOU 2012:76) skiljer man på begreppen distansundervisning och fjärrundervisning. Denna skillnad är dock ännu inte allmänt vedertagen. I denna rapport har vi valt att använda oss av begreppet distansundervisning för att beskriva den undervisning som sker med hjälp av modern teknologi med elever och lärare på olika platser.

För att förklara *Uppsalamodellen*, är det viktigt att nämna några tankar kring begreppet modell. En modell kan ses som förenklade beskrivningar av verkligheten. Man låter modellen illustrera eller representera komplexa sammanhang och företeelser. Bygger modellen på erfarenheter och iakttagelser av verkligheten talar man om en empirisk modell. En modell används för ett speciellt syfte, i ett särskilt sammanhang och kännetecknas av vissa drag:

avbild – av något, iakttagelser eller beskrivning av verkligheten. Den återspeglar rutiner eller drag som kan generaliseras.

förenkling – kan inte omfatta alla aspekter. Det gäller att lyfta fram väsentliga delar som är relevant för modellens syfte.

tillämpning – bör kunna användas i praktiken. En modell har inget värde i sig utan i hur man kan tillämpa den i verkligheten, i detta fall i undervisningssyfte.

Tematiserad modersmålsundervisning i klassrummet och på distans

Innan vi diskuterar planeringen av tematiserad undervisning i detalj är det lämpligt att först säga några ord om grundläggande förutsättningar för undervisning. Att undervisa i ämnet modersmål kan skilja sig från övriga ämnen på en rad punkter när det gäller förutsättningarna för arbetet. Det som är självklart för de flesta lärare behöver modersmålläraren ofta strida för, till exempel att få tillgång till ett klassrum med viss teknisk utrustning eller att undervisningen planeras in i elevens skolschema. Dessa villkor blir än mer centrala vid undervisning på distans. Adekvata tekniska redskap är en förutsättning för undervisningen. När dessa finns kan lärarna planera för en varierad, intressant och modern modersmålsundervisning såväl i det traditionella klassrummet som i det virtuella. Man bör dock tänka på att vid undervisning på distans skiljer sig förutsättningarna till viss del från traditionell klassrumsundervisning, inte bara när det gäller de tekniska förutsättningarna. Inte allt som läraren gör i klassrummet fungerar på samma sätt vid distansundervisning. Dynamiken i klassrummet kan påverkas liksom interaktionen mellan elever och lärare.

Under projektets gång diskuterade referensgruppen vid flera tillfällen frågan om lärarens kompetenser. Följande kompetenser lyftes fram som centrala.

Läraren ska

- ha god kännedom om skolans styrdokument
- besitta en hög språklig, pedagogisk och didaktisk kompetens
- behärska och använda ny teknik och nya medier i undervisningen
- ha kännedom om övrig verksamhet i skolan
- ha förmåga att samarbeta med andra ämneslärare, övrig skolpersonal samt verksamhetsansvariga.

Didaktiska frågeställningar

Varför? Vad? Hur? Vem?

Att ställa dessa didaktiska kärnfrågor för planering och strukturering av undervisningen är av grundläggande betydelse, oberoende av om undervisningen sker på distans eller i klassrummet. Frågorna bör ställas för att ge undervisningen riktning, innehåll och struktur samt för att kunna anpassa verksamheten utifrån elevens förutsättningar och behov.

Varför? Frågan varför besvaras i läroplan och kursplan. Svaren vägleder läraren i planering av undervisning mot kunskapsmålen.

Vad? Det finns många intressanta och roliga aktiviteter som bidrar till en varierande och autentisk modersmålsundervisning. Modersmållärare har ofta en begränsad mängd läromedel att välja mellan och behöver därför sammanställa eget material. Det finns mycket att hämta på internet och olika dataprogram som kan användas i undervisningen. Att sammanställa eget material kräver särskild eftertanke vad gäller källor, upphovsrätt etc., liksom tid för att leta, sovra och välja.

Principiellt kan sägas att all undervisning ska vara meningsfull och utveckla såväl språkliga färdigheter som allmänna kunskaper hos eleverna. Därför bör allt stoff väcka nyfikenhet och intresse. Det är ett av skälen till att vi inom pro-

jektet valde att arbeta med olika teman. Under arbetet upplevde både elever och lärare att de teman som valts var meningsfulla och bidrog till bredare allmänna kunskaper.

Under rubriken *Exempel på kursdeltagares planeringar* (sid. 27) ges några konkreta förslag.

Modersmåsläraren precis som alla andra språklärare bör också använda sig av olika pedagogiska ramverk och redskap, t.ex. *Gemensam europeisk referensram för språk: lärande, undervisning och bedömning* (GERS) och *Europeisk språkportfolio* (ESP). Dessa finns på flera språk, även utomeuropeiska. Arbeta med ESP ger eleven möjlighet till självreflektion kring språkliga färdigheter och inlärningsstrategier. Eleven övas även i att bedöma sina samlade språkkunskaper. För modersmåsläraren ger elevernas arbete med ESP inblick i vilka områden som behöver stärkas och utvecklas.

Hur? Svaret på denna fråga behandlar vi i avsnittet om *Uppsalamodellen* (se sid. 16). Där beskrivs utförligt exempel på hur man kan planera undervisningen kring ett tema. Referensgruppen arbetade med temat vatten. Undervisningen planerades och genomfördes både på distans och i klassrummet. Lärarna arbetade med elever i olika åldrar och med varierande förkunskaper.

Vem? Frågan vem undervisningen riktar sig till är en lika viktig fråga som de andra kärnfrågorna. Att individualisera och anpassa undervisningen till elevens färdigheter och behov är möjligt i alla undervisningsformer. Det är ingen skillnad om undervisningen sker på distans eller i klassrummet. Det som är annorlunda i ett virtuellt klassrum jämfört med det traditionella är den fysiska frånvaron, men trots detta kan i princip alla undervisningsmoment genomföras även på distans.

Att planera och arbeta med teman i undervisningen

Även här ställs den inledande didaktiska frågan – *Varför?*

Utgångspunkten för planering av all undervisning, även distansundervisning, bör vara de aktuella svenska styrdokumenterna Lgr 11 och Gy 11. Viktigt är också att ta hänsyn till elevens behov och intressen. Varje undervisningstillfälle bör bidra till att eleven når de beskrivna målen. Målen i styrdokumenterna är i viss mån av allmän karaktär. För att effektivt kunna planera sin undervisning bör målen därför konkretiseras, vilket bland annat kan ske genom arbete med teman.

Frågan – *Vad?* handlar här om innehållet i den tematiserade undervisningen.

I Lgr 11 betonas att undervisningen ska ge överblick och sammanhang. Den ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt deras vilja att pröva egna idéer och lösa problem. Vidare nämns vissa övergripande perspektiv som det i all undervisning är angeläget att anlägga:

- historiskt perspektiv
- miljöperspektiv
- internationellt perspektiv
- etiskt perspektiv

Dessa perspektiv bör ligga till grund för temaplaneringen. Variationen av teman är outtömlig. Elevernas intresse är en bra utgångspunkt för att välja vad man ska arbeta med under ett läsår. Ett ämnesövergripande arbetssätt bidrar till

utveckling av elevernas språkliga kompetens och även till deras allmänbildning. Ett valt tema kan alltid betraktas ur olika perspektiv och därmed innefatta mer än enbart språkliga aspekter.

Förslag på olika teman för undervisning i klassrummet eller på distans

Natur: naturresurser, väder, klimatförändring, årstider, flora, fauna, de fyra elementen, naturligt kretslopp, hållbar utveckling, miljö, ekologi, relationer mellan natur och människa, natur och religion, natur och ritualer, sånger, dikter och texter om naturen, danser och traditioner...

Skola: vardag, schema, skolbegrepp, jämförelse av olika skolsystem, ämnen, skolkläder, skolböcker, lov, sånger, dikter, skolberättelser, skolminnen...

Människa: identitet, språkliga särdrag, dialekter, egenskaper, drömmar och visioner, livserfarenheter, historia, kultur, levnadssätt, traditioner, släkt, vänner och grannar, boende, kläder och mode, mat, idoler och förebilder, känslor, hobby, hälsa och sjukvård...

Kultur: subkulturer, musik, böcker, brev, dikter, konst, fotografier, arkitektur, reklam, ceremonier, dans, film, festivaler, fester och högtider...

Samhälle: globalisering, politik, ekonomiska och sociala förhållanden, statskick, lagstiftning, rättigheter, plikter, internationella och nationella organisationer, partier, religioner, genus, krig och fred, konflikter, överenskommelser och statsfördrag, bildnings- och skolsystem, statistik, tabeller och grafer...

Medier: källkritik, mediefrihet, mediakontroll, internet, TV, radio, dags- och veckotidningar, tidskrifter, kataloger, intervjuer, serier, nyhetsbyråer, Utbildningsradion, reklam, eget skapande med datorn, språkprogram, interaktiva medier, kommunikation, blogg, Wikis, Twitter, Facebook, applikationer...

Resor: reseminnen, drömmesor, världsdelar, stad och land, kartor, världsatlas, regioner, statistik, tabeller...

Val av texter

I detta material har vi valt att enligt Skolverkets rekommendation använda begreppen *berättande texter* som är fiktionstexter av skönlitterär karaktär och *sakprosatexter*, som har ett mer förklarande eller beskrivande innehåll. Det är viktigt att eleverna får stifta bekantskap och arbeta med så många olika texter som möjligt samt lära sig att de fyller olika funktioner och har olika kännetecken. Som exempel på olika texter kan nämnas: artikel, blankett, blogg, brev, dikt, essä, insändare, notis, novell, poster, ramsa, recension, rapport, recept, reklam, roman, saga, serie, skylt, SMS, sång, tidtabell, uppsats...

Internet – en didaktisk resurs

På internet finns outtömliga resurser med material för arbete med olika teman. De så kallade sökmotorerna kan vara till hjälp att finna lämpligt stoff. För att lyckas är det dock viktigt att man väl definierar vad man är intresserad av. För att underlätta arbetet på internet kring ett tema kan det vara en fördel att ge eleverna ett begränsat antal webbadresser som redan har granskats ur ett källkritiskt perspektiv och som är meningsfulla för temat.

Oberoende av vilket tema man arbetar med, behöver eleverna ord och uttryck för att kunna beskriva upplevelser och företeelser relaterade till området. På nätbaserade lärplattformar till exempel Wikispaces kan eleverna gemen-

samt bygga upp en ordbank som är tillgänglig även utanför klassrummet. Ordbanken kan kompletteras av eleverna under arbetets gång. De kan dessutom spara bilder, lyssna på musik, se film och spela spel med anknytning till temat.

Undervisningens upplägg

Vi återvänder till den didaktiska frågan – *Hur?* Elevers engagemang och idéer utgör en viktig grund för planering av undervisning både på distans och i klassrummet. När läraren träffar eleverna i början av läsåret finns möjlighet att diskutera och gemensamt bestämma undervisningens innehåll och arbetsätt. Detta ökar motivationen hos eleverna och ger läraren möjlighet, att anpassa sitt arbete efter elevernas förkunskaper och intressen.

När det gäller temaarbete finns det många olika ingångar och angreppssätt: språkliga, naturvetenskapliga, kulturella, historiska, politiska, religiösa... Det ges alltså stora möjligheter att anpassa innehåll och nivå till olika elever och elevgrupper. Temaarbetet kan också planeras med olika tidsramar:

- projekt som sträcker sig över flera lektioner
- lektion som fokuserar på ett tema
- kort aktivitet som en del av en lektion

Anpassning och individualisering

Det är också viktigt att svara på frågan – *Vem?* Temaarbetet ska anpassas till elevernas behov och intressen men även till deras ålder och förkunskaper. Ett och samma tema kan dock användas för undervisning i flera elevgrupper. Läraren måste då arbeta med temat utifrån den nivå som eleven befinner sig på men angripa det på ett sätt som samtidigt stimulerar och utmanar. Kunskapskraven för de olika årskurserna finns beskrivna i styrdokumentet. Nedan följer en redogörelse för det centrala innehållet för olika årskurser. Genom att studera dem får läraren en uppfattning om vilka kunskaper elever i olika åldrar ska uppnå.

Anknytning till det centrala innehållet i aktuella styrdokument

Det centrala innehållet i undervisningen framställs i styrdokumentet olika beroende på elevernas ålder:

Årskurs 1–3

- muntligt berättande för olika mottagare berättande texter och sakprosatexter
- beskrivande och förklarande texter för barn med anknytning till traditioner, företeelser och språkliga uttrycksätt i områden där modersmålet talas
- kultur och samhälle
- traditioner och högtider som eleven möter i olika sammanhang lekar och musik från områden där modersmålet talas

Årskurs 4–6

- berättande texter och sakprosatexter
- beskrivande, förklarande och instruerande texter för barn och unga med anknytning till traditioner, företeelser och språkliga uttrycksätt i områden där modersmålet talas kultur och samhälle
- seder, bruk och traditioner i områden där modersmålet talas i jämförelse med svenska seder, bruk och traditioner

Årskurs 7–9

- berättande texter och sakprosatexter
- beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter; till exempel tidningsartiklar och arbetsbeskrivningar
- texternas innehåll, typiska språkliga drag samt deras ord och begrepp
- texter som kombinerar ord, bild och ljud och deras språkliga och dramaturgiska
- komponenter. Hur uttrycken kan samspela med varandra, till exempel i tv-serier, teaterföreställningar och webbtexter
- kultur och samhälle
- kulturella uttrycksformer från områden där modersmålet talas, till exempel bildkonst,
- musik och arkitektur

Läs mer: Lgr 11

Förutsättningar för undervisning på distans

Undervisning på distans innebär till viss del andra och nya förutsättningar jämfört med traditionell klassrumsundervisning. I detta kapitel belyser vi ett antal förutsättningar som vi och referensgruppen anser vara centrala för att nå ett gott resultat vid undervisning på distans.

Modersmåsläraren

Liksom vid traditionell undervisning bör lärare som undervisar på distans vara behöriga modersmåslärare. Därutöver krävs dock även viss IT-kompetens, både vad gäller hantering av tekniska förutsättningar och kunskap om dataprogram. Modersmåsläraren bör också informera sig om vem som tillhandahåller support om det uppstår problem.

För att effektivt kunna genomföra undervisningen krävs även en väl anpassad struktur. Samspelet mellan det didaktiskt-pedagogiska arbetet och de tekniska förutsättningarna måste fungera väl. Därför fordras noggrann förberedelse och förmåga att kunna hantera båda delarna.

I referensgruppens arbete användes dataresurser som Wikispaces (www.wikispaces.com), en kostnadsfri nätbaserad lärplattform, där eleverna kan arbeta tillsammans kring olika projekt eller teman för att öka sina språkliga och kulturella kompetenser och färdigheter.

Gruppens erfarenhet visar att arbete med distansundervisning kan underlättas genom ett inledande möte mellan lärare, elever och den person som ansvarar för distansundervisningen i respektive skola. Då kan läraren introducera och presentera undervisningens upplägg och informera om distansundervisningens förutsättningar. Eleverna ges också möjlighet att ställa frågor kring såväl innehåll som teknik. Som med all annan undervisning ska läraren gå igenom syfte, centralt innehåll samt kunskapskraven med eleverna. Det är också av största vikt att skydda elevernas identitet och integritet på internet och i de sociala medier som används i samband med undervisningen. Därför är det av stort betydelse att göra eleverna medvetna om de olika problem och faror som kan finnas.

Huvudansvaret för distansundervisning i modersmål är tredelat: skolans huvudman, modersmålsenhetens chef och respektive skolas rektor.

Modersmåseleven

Vid kursens start bör eleven få tydlig introduktion i det dataprogram som ska användas och möjlighet att testa olika tekniska funktioner. Många elever lär sig snabbt att behärska tekniken och programmen. Ibland behöver de yngsta, eller nyanlända eleverna extra stöd. I referensgruppens arbete visade det sig att alla elever uppnådde förmåga att hantera teknik och program redan under årskurs 1.

Skolan

För att skapa bra förutsättningar för distansundervisning bör det på skolan finnas ett lämpligt rum där eleven kan delta ostört i undervisningen. Rummet bör vara utrustat med nödvändig teknisk utrustning och dataprogram samt en snabb och effektiv internetuppkoppling.

Skolans rektor bör utse en person som kan hjälpa och stödja modersmåseleven i distansundervisningen. Personen ska förutom att vara kunnig i datatek-

nik och i de program som används för distansundervisning ha viss insikt i ämnet modersmål. För att skapa bra förutsättningar för elevens modersmålsundervisning krävs ett gott samarbete mellan den skolansvarig och modersmålsläraren.

Tekniken

Det finns många olika program och lärplattformar som kan användas för distansundervisning.

Angående de tekniska förutsättningarna rekommenderar experter från Learning Lab vid Uppsala universitet följande:

- En modern dator med en kraftfull processor.
- Datorerna måste vara välfungerande och kapabla att kunna hantera olika program samtidigt.
- En snabb och kraftfull uppkoppling till internet.
- Erfarenheterna visar att det kan skilja mycket från skola till skola. En för långsam uppkoppling medför att ljud och bild hackar.
- Kamera och hörlurar. Det rekommenderas att använda externa hörlurar och kamera, eftersom de som är inbyggda i datorn inte alltid är tillräckligt verkningsfulla.
- Eleven och läraren ska ha samma version av de program som används som Firefox, Safari, Explorer och Adobe Connect.
- En grundförutsättning för att kunna undervisa modersmålet är de respektive språkens tangentbord. Detta bör installeras i datorn så att eleven obehindrat kan skriva på modersmålet. För de flesta språken finns denna programvara.
- Hjälpmiddel som kan underlätta distansundervisning t.ex. digitala ritpennor, där eleven kan skriva för hand på sitt modersmål. Möjligheten finns att göra anteckningar och figurer.

Sammanfattande reflektioner kring arbetet med *Uppsalamodellen*

Referensgruppens reflektioner

I början av projektet ansåg många att tekniken var det största hindret. I referensgruppen fanns i vissa fall uppfattningen att om man bara kunde få tekniken att fungera så behövde man inte göra så mycket mer tillsammans i gruppen. Med fokus på distansundervisningen och dess genomförande blev dock gruppen alltmer intresserad av de gemensamma pedagogisk-didaktiska frågorna.

I gruppen utvecklades rutiner kring temaarbete, som byggde på den utarbetade modellstrukturen. Dessa rutiner hjälpte lärarna att planera och genomföra modersmålsundervisningen effektivt och tidsbesparande och skapade även en viss trygghet för eleverna, då det var möjligt för dem att följa undervisningens olika moment på ett mer medvetet sätt. Det gav också förutsättningar för eleverna att bättre förstå sambandet mellan olika moment i undervisningen och kunna följa den röda tråden.

Utan väl fungerande teknik kan undervisning inte genomföras på distans. Att ha tillgång till och förståelse för användbara mediala resurser är en mycket viktig förutsättning. Deltagarna i referensgruppen lärde sig snabbt att hantera programvaran. Under en senare fas hjälpte lärarna även varandra och kunde visa möjligheter, som var nya också för projektledarna. Nästa utmaning blev då att hitta bra metoder för att undervisningen skulle få ett meningsfullt innehåll.

Distansundervisning möttes i början av en viss skepsis. Det upplevdes som svårt att undervisa elever, om de inte är fysiskt närvarande. Insikten växte dock fram att distansundervisning med en väl fungerande struktur kan ge utökade möjligheter för modersmålsundervisningen.

Det styrktes även att lärare kunde ha glädje av modellen och alla didaktiska idéer också i det traditionella klassrummet. Gruppen utarbetade många olika tillvägagångssätt för ett mera kommunikativt lärande, där eleven får möjlighet att samarbeta, att möta andras åsikter och att ta fram sina egna intressen och idéer. Eleverna fick större plats i undervisningen och blev mer motiverade och aktiva, framförallt när deras förslag till ämnesområde tagits upp som tema.

Kursdeltagares reflektioner

Hösten 2013 började en grupp på ca 80 modersmålslärare kursen *Att undervisa modersmål – i klassrummet och på distans* (7,5 hp) vid Uppsala universitet. I kursen ingick som uppgift att studera och diskutera *Uppsalamodellen*. Deltagarna skulle själva planera olika teman enligt modellen och om möjligt genomföra ett temaarbete. Här redovisas några av kursdeltagarnas reflektioner kring arbetet med *Uppsalamodellen* från fyra olika perspektiv: koppling till styrdokumentet, planeringsstöd och struktur, delaktighet och motivation samt kunskapsutveckling och kunskapsöverföring.

Koppling till styrdokument

- Läroplanen finns med från första lektion till slutet.
- Undervisningen blir mer konkret genom att man ständigt har Lgr 11 i bakhuvudet, på så sätt blir det lättare för läraren att utvärdera vilka punkter denne hade med i sin undervisning samtidigt som bedömning blir enklare då man vet om eleven uppnådde kurskraven.

- Modellen är kopplad till Lgr 11 och utgår från det didaktiska perspektivet, den svarar på frågorna »vad, varför och hur«.
- I stort sett är modellen bra men det finns en liten del som jag saknar. Det är att bedömningsunderlaget/bedömningsituation inte är tillräcklig tydlig.

Planeringsstöd och struktur

- *Uppsalamodellen* är ett hjälpmedel för modersmåslärare i planeringen av lektionerna både i klassrummet och på distans.
- *Uppsalamodellen* kan användas som diskussionsunderlag i lärarlag d.v.s. val av gemensamma ämnen och planeringar.
- Tydlig arbetsfördelning. Där beskrivs vad läraren gör och vad eleverna gör. Jag har fått relevant feedback från mitt arbetslag, när jag visade och berättade om det jobb jag har gjort med hjälp av *Uppsalamodellen*.
- Modellen är funktionell och har hjälpt mig att planera och återkoppla undervisningen.
- Mycket lättare för läraren att arbeta med ett tema i stället för att varje elev har sitt eget tema eller material.
- Den är mycket tydlig och klar, enkel att förstå och tillämpa på många olika sätt, den ger möjlighet till oändliga variationer och inspirationer.
- Vi kan anpassa temat till varje klass. Det finns diskussioner för fyra lektioner, men en diskussion kanske tar mindre tid och en annan längre. Det beror på eleverna och deras intresse.
- Jag tycker planeringen i *Uppsalamodellen* är för omfattande jämfört med den verkliga tiden vi har med våra elever i klassrummet. *Uppsalamodellen* fungerar fint som en planeringsreferens som vi kan använda i våra lektioner.
- Det finns vissa saker som jag anser är problematiska i det hela. Under tiden jag håller på med planeringen efter modellen så märker jag hur svårt det är att hinna allt som planeringen innehåller.
- Jag tycker det borde finnas lite mer flexibilitet i modellen. Vi behöver inte relatera allt vi gör till kultur till exempel (självklart måste vi täcka kulturen ibland ...). Jag tror också att det är svårt att vänta på den andra lektionen för att införa fakta.
- Utmaningen var att skapa en plan för varje elev efter modellens tema, eftersom grupperna var från olika årskurser och därför heterogena.

Delaktighet och motivation

- Eleven får veta var han befinner sig i sina studier.
- Högstadiееleverna jag undervisade valde ett tema av flera som föreslogs. De visade ett intresse och tyckte om att arbeta.
- Det är en fördel för eleven själv, när den vet i förväg vilket tema man kommer att jobba med under fyra veckor. Det ger eleven möjlighet att förbereda och läsa om temat i förväg.
- Denna struktur tror jag motiverar eleverna, för de får mer struktur i sitt lärande och känner att det finns en röd tråd och de kan själva delta i sin utveckling genom att i förväg veta vad som

förväntas. Ofta brukar lektionerna annars vara väldigt varierande vilket gör att struktur tappas och som elev har man inte lika mycket kontroll och man kan då lätt tappa intresset.

- Sammantaget upplevde jag arbetet positivt, både för mig själv och för eleverna. De visade ett starkt intresse.

Kunskapsutveckling och kunskapsöverföring

- Man får möjlighet att utveckla arbetssättet, och eleven får utveckla sitt språk både muntligt och skriftligt samt bygga upp lässtrategier och börja tänka logiskt.
- Som vi har sett i dokumenten beskrivs varje lektionsmoment på ett pedagogiskt sätt och genomförandet framförs så att alla inblandade begriper sin roll. Läraren och eleverna har möjlighet att kunna jobba tillsammans utifrån ett klart fokusområde.
- Vi har heterogena grupper både när det gäller nivåer och ålder hos eleverna. Därför gör undervisning med hjälp av denna modell att varenda elev arbetar enligt sin nivå.
- Jag skulle undvika att göra lektionen på ett sätt som liknar ämnesundervisning så mycket.
- Ska man arbeta ämnesövergripande och man då samarbetar med ämneslärare kan man ha ett gemensamt projekt och då kan modersmålsundervisning se ut på detta sätt, tycker jag.
- Det hjälper barnen att jobba mycket med ord, begrepp, olika typer av texter. Eftersom mallen är allmän, tycker jag läraren har stort ansvar för att underlätta och anpassa den till den nivå där barnen befinner sig. Jag har redan börjat ett tema enligt modellen och det ser lovande ut.
- Den hjälper eleverna att arbeta med språk, geografi, historia, de tycker det är kul också! Jag tror att modellen kan vara till stor hjälp i modersmålsundervisningen och få eleverna att lära sig lättare och snabbare plus att de kommer att vara glada på lektionerna.
- *Uppsalamodellen* tillsammans med litteraturen från kursen har hjälpt mig att specificera undervisningen med fördjupning och mer förståelse för det tematiska arbetet. Dessutom fick jag mer kunskap om språkdidaktik och hur jag som modersmålslärare kan använda mig av det.
- Eleverna från mellanstadiet som gick i årskurs 6 och eleverna från högstadiet arbetade flitigt, självständigt och visade intresse. När vi arbetade med kultur under den tredje veckan lärde eleverna sig mer om sitt modersmålstalande land. Under diskussionen när man jämförde likheter och skillnader hade eleverna födda i Sverige mer att säga om kulturen de växt upp med, medan nyanlända elever pratade mer om deras modersmålstalande land. Eleverna visade stort intresse och alla deltog i diskussionen.
- För att alla skulle vara med i diskussionen och uttrycka sina åsikter krävdes det en längre tid för eleverna i mellanstadiet. Eleverna i lågstadiet hade roligt med att arbeta tematiskt och då modersmålsundervisningen hade heterogena grupper var de nyfikna på att lyssna på de äldre elevernas presentationer.

Handledning enligt *Uppsalamodellen*

I modersmålsundervisning som i all språkundervisning ska eleverna utveckla flera färdigheter: lyssna, tala, samtala, skriva och läsa. Färdigheterna beskrivs som antingen receptiva (lyssna och läsa) eller produktiva (tala, samtala och skriva) Eleverna behöver dock inte träna alla färdigheter under en och samma lektion. Med ett perspektiv på fyra veckor och med olika fokus varje vecka kan man fördjupa sig i en eller två färdigheter åt gången.

I *Uppsalamodellen* föreslås en metod att arbeta kring olika teman. De allra flesta teman till exempel vatten, resor eller stadsmiljöer kan tillämpas för undervisning kring samhälle, kultur och språk oavsett elevens ålder eller kunskapsnivå. I all undervisning bör man sträva efter att möta elevens behov och intresse, därför är valet av tema betydelsefullt. Ett tematiskt arbetssätt knyter samman mål, innehåll och struktur. Läraren kan arbeta med samma tema för alla årskurser samtidigt och variera stoff och språkaktiviteter enligt olika grupper och enskilda elevers förkunskaper och behov. Med temaarbete underlättar man för eleven att sätta sitt lärande i ett sammanhang. Det möjliggör också för läraren att inkludera läroplanens olika krav angående t.ex. kulturella företeelser, språk, identitet och omvärldskunskaper.

Modellens grundstruktur

Uppsalamodellen är generell, vilket innebär att den inte är beroende av det tema man väljer. Den bygger på en struktur med temaperioder om fyra veckor med en lektion i veckan. Därutöver innehåller modellen även en detaljerad beskrivning av hur varje lektionstillfälle kan läggas upp. För att få kunskap om hur *Uppsalamodellens* struktur fungerar har referensgruppen testat och utvärderat den för olika språk och för olika åldrar. Modellen har därefter anpassats och förändrats.

Modell för temaarbete

Så här ser *Uppsalamodellen* ut:

vecka 1	<p>Introduktion</p> <p>Väck intresse för det valda temat</p> <p>Ta reda på elevernas förkunskaper om temat och samtala kring dessa</p> <p>Ta tillvara elevens tidigare erfarenheter och notera eventuella önskemål om innehållet för kommande lektioner</p> <p>Informera om undervisningens mål och syften</p>
vecka 2	<p>Fakta – temat beskrivs och behandlas med stöd av olika faktakällor</p> <p>Använd text, bild och andra källor som underlag för egen produktion</p> <p>Fånga upp nyckelbegrepp och viktiga ord</p> <p>Arbeta kring språkliga mål</p> <p>Ta upp relevant fakta och fokusera på utvalda aspekter på temat</p>
vecka 3	<p>Kultur – temat beskrivs och behandlas utifrån olika kulturella aspekter</p> <p>Använd text, bild och andra källor som underlag för egen produktion av undervisningsmaterial</p> <p>Diskutera olika kulturella aspekter på temat</p>
vecka 4	<p>Utvärdering och inspiration – övergång till nästa tema</p> <p>Summera temat genom att låta eleven göra jämförelser mellan Sverige och något område där modersmålet talas</p> <p>Utvärdera temat både muntligt och skriftligt</p> <p>Bedöm elevens arbete</p> <p>Inspirera och förbered för nästa tema</p>

Nedan beskrivs en mall för planering av varje veckas lektion. Vänsterspalten beskriver lektionens olika moment. I övriga kolumner ska modersmålläraren anteckna hur den är kopplad till kurs- och läroplan, vilken aktivitet som ska genomföras, samt huruvida den är receptiv eller/och produktiv. Förslaget är en modell och ska anpassas till enskilda grupper och elevers förutsättningar, intressen och behov.

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion			
Inspiration			
Produktion			
Återkoppling			
Sammanfattning & rättning			
Produktion			
Sammanfattning & rättning			
Förberedelse för nästa lektion			

Att arbeta efter *Uppsalamodellen* underlättar för läraren att strukturera och planera undervisningen samt att koppla den till kursplanen för modersmål. Elevernas språkutveckling sätts i ett vidare sammanhang än det enbart språkliga. Därigenom ges de möjlighet att även utveckla sin identitet och förståelse för omvärlden.

På följande sidor visas ett exempel på hur *Uppsalamodellen* kan tillämpas. Exemplet utgår från temat Vatten, årskurs 1–3. De konkreta idéer och förslag som ges kan även inspirera till undervisningsaktiviteter för andra nivåer och åldersgrupper. Ett material, till exempel en bild på hur en astronaut tvättar håret i rymden, kan bearbetas utifrån olika perspektiv och med olika syften och därmed användas i undervisning av såväl elever i årskurs 1 som i årskurs 9.

Följande planering användes för årskurs 1–3.

vecka 1	Introduktion Vad är fossiler?
vecka 2	Fakta Vatten i omvärlden. Varför behöver vi vatten? Hur använder blommor vatten?
vecka 3	Kultur Musik, berättelser, talesätt och konst
vecka 4	Utvärdering och inspiration Temaarbetet utvärderas och elevens arbete bedöms Övergång till nästa tema

Vecka 1 **Introduktion** E=Elev L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Utveckla omvärldsförståelse	E och L läser gemensamt en text t.ex. om grodan och förklarar varför vikt och längd mäts i olika enheter. L berättar att i dag börjar ett nytt tema dvs. vatten.	Reception
Inspiration	Utveckla färdigheten tala	L ber eleven berätta om åtminstone fyra organismer som lever i vatten.	Produktion
Produktion	Utveckla färdigheten tala	E ser ordet vatten på en »white board« (digital tavla). E funderar, associerar och diskuterar. Vad kan du göra med vatten? Varför är havet salt och hur formas fossiler? Kan du några sånger eller berättelser om vatten?	Produktion
Återkoppling	Utveckla färdigheterna tala, samtala och skriva	E skriver på tavlan vad hen vet. L och E diskuterar svaren.	Produktion
Sammanfattning & rättning	Utveckla färdigheten skriva	L rättar det som skrivits. E ger förslag till rätt ord/ stavning.	Produktion
Produktion	Utveckla omvärldsförståelse	L visar bilden av en fossiliserad hajtand och ber eleven att gissa vad det är och hur gammalt den är. Därefter visar L bilden av hela djuret.	Reception/produktion
Sammanfattning & rättning	Läsa och/eller höra förklarande texter med anknytning till företeelser i områden där modersmålet talas	E och/eller L läser en text om fossiler, återberättar den och svarar på frågor. Hur formas fossiler? Varför och hur används fossiler?	Reception/produktion
Förberedelse för nästa lektion	Utveckla strategier för att skriva olika slags texter	L och E reder tillsammans ut vilka ord som behövs för att kunna skriva om fossiler? E skriver en ordlista. L ger i läxa till nästa vecka att skriva några punkter om fossiler.	Reception/produktion

Vecka 2 **Fakta** E=Elev L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Använda sitt modersmål som ett medel för lärande.	L visar en bildserie kring temat vatten. Finns det några bilder som E tycker är intressanta? Varför?	Reception
Inspiration	Utveckla lässtrategier för att förstå och tolka texter	L introducerar en text om varför det behövs vatten och ställer frågor som E ska söka svar på. E läser, eventuellt med stöd av L, första delen av texten.	Reception
Produktion	Utveckla lässtrategier för att förstå och tolka texter	E svarar först muntligt och sedan skriftligt på frågorna.	Produktion
Återkoppling	Utveckla lässtrategier för att förstå och tolka texter	E läser sista delen av texten själv. L ställer sedan frågan: Varför behöver vi dricka mer, när det är varmt? L kan ge ledtrådar, t.ex. svett. E svarar på ytterligare några frågor om vatten.	Reception/ produktion
Sammanfattning & rättning	Utveckla lässtrategier för att förstå och tolka texter	L och E diskuterar texten och behovet av vatten. Tillsammans rättas innehåll och språk i de skrivna svaren.	Reception/ produktion
Produktion	Utveckla omvärldsförståelse.	L visar t.ex. en karta på Indien och inleder en diskussion om vad brist på vatten innebär. L ställer frågan: Hur påverkar detta livet? L visar ett bildspel om en solros och ställer ett par frågor om bilderna.	Produktion
Sammanfattning & rättning	Använda sitt modersmål som ett medel för lärande	L leder ett återkopplande samtal om dagens lektion.	Produktion
Förberedelse för nästa lektion	Använda sitt modersmål som ett medel för lärande	L ger som läxa till nästa vecka att E ska skriva upp tio saker som ger svar på frågan: Varför är det bra med vatten?	Produktion

Vecka 3 **Kultur** E=Elev L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Få kännedom om skillnader i ord-följd och stavningsregler mellan modersmål och svenska	L introducerar dagens lektion. E ska läsa en historia och några dikter om vatten och lyssna på en sång. L och E diskuterar språket i de olika texterna. L ger strategier för att förstå nya ord.	Reception/ produktion
Inspiration	Utveckla kunskaper om kulturella företeelser och få kännedom om musik från områden där modersmålet talas	L spelar upp en sång med anknytning till vatten.	Reception
Produktion	Få kännedom om uttal, betoning och satsmelodi i modersmålet samt om uttalets betydelse för att göra sig förstådd	L och E pratar om sången utifrån frågorna: Vad tycker E om sången? Har E hört den tidigare? Kan E andra sånger med anknytning till vatten? L spelar första delen av sången igen och de sjunger den gemensamt.	Produktion
Återkoppling	Utveckla kunskaper om olika kulturella företeelser	E ska komma på minst fyra sätt att färdas över havet. E berättar om sina gjorda eller påhittade resor.	Produktion
Sammanfattning & rättning	Utveckla omvärldskunskap	L ger återkoppling på E:s förslag och berättelser.	Produktion
Produktion	Utveckla ord och begrepp för att öka förmågan att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Utveckla lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll	L antecknar tre idiomatiska uttryck som innehåller ordet vatten och påminner om att uttrycken inte alltid ska tolkas bokstavligt. L och E diskuterar tolkningar. L visar olika texter med anknytning till vatten och ställer följdfrågor. E svarar skriftligt.	Reception/ produktion
Sammanfattning & rättning	Förbättra uttal, betoning och satsmelodi	L visar och läser upp ett par korta dikter eller ramsor om vatten. E tränar att läsa ramsan snabbare och snabbare. L och E tävlar om vem som fortast kan läsa upp texten.	Reception/ produktion
Förberedelse för nästa lektion		L ger E i läxa att hitta på en berättelse, muntlig eller skriftlig, som anknyter till temat	Reception

Vecka 4 Utvärdering och inspiration E=Elev L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Utveckla omvärldskunskap	L visar bilder av på olika platser där vatten har stor betydelse: t.ex. en öken och Arktis.	Reception
Inspiration	Utveckla omvärldskunskap	L frågar: Vilka likheter och olikheter ser du? Hur tror du att livet kan vara där? Vilken plats skulle du vilja besöka? Varför? Diskussion. L berättar om platserna, t.ex. att Arktis och Antarktis är frysta öknar.	Produktion/ reception
Produktion	Utveckla ord och begrepp för att öka förmågan att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter	L och E pratar om vad de ser på bilderna och om hur det kan vara att leva där.	Produktion
Återkoppling	Utveckla ord och begrepp för att öka förmågan att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter	L går igenom läxan. E besvarar nedanstående frågor skriftligt och enskilt. Vilka ord, begrepp och idéer kring tema vatten har jag lärt mig under denna temaperiod? Vad var bäst? sämst? Vad vill jag lära mig mer om detta tema?	Reception/ produktion
Sammanfattning & rättning	Utveckla ord och begrepp för att öka förmågan att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter	L och E samtalar kring svaren. E uppmantras att förtydliga sina svar.	Reception/ produktion
Produktion	Utveckla omvärldsförståelse	L ger faktafrågor kring tema vatten. Till exempel: Hur formas fossiler? Varför behöver vi vatten? Varför behöver vi dricka mer när det är varmt? Varför bör vi tvätta händerna? Diskussion.	Produktion
Sammanfattning & rättning	Använda sitt modersmål som ett medel för lärande	E och L diskuterar svaren (Om det finns tid spelas sången från förra veckan.)	Produktion/ reception
Förberedelse för nästa lektion	Utveckla omvärldskunskap	L berättar om ett nytt tema: Resor och resande. E skall i läxa tänka sig en (lång) resa som hen har gjort eller skulle vilja göra.	Reception

Litteraturförteckning

- Dahl, Östen (2007). Språkets enhet och mångfald, Lund: Studentlitteratur AB
- DIU:s rapportserie nr 1 (2013). Långt borta – men nära. Flexibla och nätbaserade studie- och arbetsformer
<http://www2.diu.se/framlar/wp-content/uploads/2013/07/Långt-borta-men-nära-Diurapport.pdf>
- Fortbildningsavdelningen för skolans internationalisering, Uppsala universitet (2001). Europeisk språkportfolio 16+ www.fba.uu.se
- Gibbons, Pauline (2010). Lyft språket, lyft lärandet, Stockholm: Hallgren & Fallgren
- Hattie, John (2011). Visible Learning for Teachers – maximizing impact of learning, London & New York: Routledge
- Ladberg, Gunilla (2003). Barn med flera språk. Tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle, Stockholm: Liber
- Lundahl, Bo (2012). Engelsk språkdidaktik: texter, kommunikation, språkutveckling, Lund: Studentlitteratur
- Tornberg, Ulrika (2009). Språkdidaktik 4:e uppl, Malmö: Gleerups
- Skolverket (2011). Allmänna råd med kommentarer om planering och genomförande av undervisningen
www.skolverket.se/publikationer?id=2698
- Skolverket (2012). Att främja nyanlända elevernas kunskapsutveckling – med fokus på samverkan, organisation samt undervisningens utformning och innehåll www.skolverket.se/publikationer?id=2746
- Skolverket (2012). Utbildning för elever i samhällsvård och fjärr- och distansundervisning SOU 2012:76
www.skolverket.se/remisser?id=2013:150
- Skolverket (2008). Distansundervisning för elever i grundskola och gymnasieskola
www.skolverket.se/publikationer?id=2083
- Skolverket (2002). Distansundervisning – mode eller möjlighet för ungdomsgymnasiet?
www.skolverket.se/publikationer?id=1047
- Skolverket (2007). Europeisk språkportfolio 6–11 år www.skolverket.se/polopoly_fs/1.83452!/Menu/article/attachment/portfolio_e_sp611.pdf
- Skolverket (2007). Europeisk språkportfolio 12–16 år www.skolverket.se/polopoly_fs/1.83451!/Menu/article/attachment/portfolio_e_sp1216.pdf
- Skolverket (2009). Gemensam europeisk referensram för språk: lärande, undervisning och bedömning
www.skolverket.se/publikationer?id=2144
- Skolverket (2012). Greppa språket – ämnesdidaktiska perspektiv på flerspråkighet
www.skolverket.se/publikationer?id=2573
- Skolverket (2011). Kursplan i modersmål för grundskolan. Kursplanen och kunskapskraven
www.skolverket.se/publikationer?id=2637
- Skolverket (2011). Kommentarmaterial till kursplanen i modersmål
www.skolverket.se/publikationer?id=2591
- Skolverket (2011). Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011
www.skolverket.se/publikationer?id=2575
- Skolverket (2008). Redovisning av ett regeringsuppdrag. Distansundervisning för i Sverige bosatta elever
www.skolverket.se/publikationer?id=1913
- Skolverket (2009). Redovisning av uppdrag om utvärdering av försöksverksamhet med distansundervisning på gymnasieskolan i Emmaboda kommun www.skolverket.se/publikationer?id=2706
- Stachowiak, Herbert (1973). Allgemeine Modelltheorie, Wien & New York: Springer-Verlag
- Strandvall, Tommy (2000). Internet som stöd för inläring och distansutbildning
www.vasa.abo.fi/users/tstrandv/avhandling.PDF
- Strömqvist, Sven m fl (2010). Den flerspråkiga människan: en bok om skriftspråklärande Lund: Studentlitteratur
- US Department of Education (2010). Evaluation of Evidence. Based Practices in Online Learning
<http://www2.ed.gov/rschstat/eval/tech/evidence-based-practices/finalreport.pdf>

Exempel på kursdeltagares planeringar

Tema Djur – årskurs 5

Iveta Jacquemot, litauiska

Vecka 1 **Introduktion**, E=Elev/elever L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Utveckla sin förståelse för omvärlden	L berättar att ett nytt tema om djur börjar idag. Textläsning om djur i olika världsdelar. L förklarar att det finns djurarter som är utrotningshotade och att det finns olika organisationer som arbetar för att hjälpa djur.	Reception
Inspiration	Formulera sig i tal	L ber E att berätta vilka spännande djur de har sett i djurparker i Sverige, hemlandet eller i andra länder. Vilket är deras favoritdjur? Varför?	Produktion
Produktion	Formulera sig i tal, framföra egna åsikter och resonemang	E arbetar i par. De funderar, associerar och diskuterar temat djur utifrån följande frågor: Vilken påverkan för djurriket har den globala uppvärmningen? Hur skulle livet på jorden påverkas om flera djurarter försvann? Är det ok att människor hugger ner tropiska skogar för ekonomisk vinst? Är människan härskare över djur? Är det ok att människan äter kött? Kan det förbjudas med lagstiftning?	Produktion
Återkoppling	Delta i samtal. Öka förmågan att uttrycka känslor, kunskap och åsikter, föra resonemang och ställa frågor	Varje elevgrupp presenterar sina åsikter för hela klassen. Gemensam diskussion med uppmuntran och stöd från L.	Reception/ produktion
Sammanfattning & rättning	Formulera sig i skrift, göra sammanfattningar	E antecknar det som framkommit under diskussionen. L rättar och ger respons.	Reception/ produktion
Produktion			
Sammanfattning & rättning			
Förberedelse inför nästa lektion		E får i läxa att skriva en berättelse om något husdjur som de har/haft eller skulle vilja ha.	Produktion

Vecka 2 **Fakta**, E=Elev/elever L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Använda modersmålet som ett medel för lärande	L visar en bildserie om djur. Finns det några bilder som E tycker är intressanta? Varför?	Reception
Inspiration	Utveckla förståelse för omvärlden	L visar en Powerpointpresentation <i>Hästen i mytologin</i> . E får frågor att besvara.	Reception
Produktion	Använda modersmålet som ett medel för lärande, formulera sig i tal	E arbetar i par för att besvara frågorna muntligt.	Produktion
Återkoppling	Utveckla lässtrategier för att förstå och tolka texter	E antecknar svaren med hjälp av L.	Produktion
Sammanfattning & rättning		L ger stöd och rättar fel.	Reception
Produktion	Utveckla lässtrategier för att förstå och tolka texter	E läser en faktatext om älgar och gör uppgifter till den.	Reception/produktion
Sammanfattning & rättning		L förklarar svåra ord, rättar fel, ger beröm.	Reception
Förberedelse för nästa lektion	Utveckla strategier för att skriva olika typer av text	E får i läxa att söka information på internet och skriva en faktatext om ett valfritt djur.	Produktion

Vecka 3 **Kultur**, E=Elev/elever L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Utveckla förståelse för omvärlden	L frågar E om de kan några sånger eller ordspråk om djur.	Reception/ produktion
Inspiration	Utveckla kunskaper om kulturella företeelser och få kännedom om musik från områden där modersmålet talas	L låter E lyssna på hemlandets populära folksånger om hästar.	Reception
Produktion	Läsa och/eller höra förklarande texter med anknytning till företeelser i områden där modersmålet talas	E läser en text om betydelsen hästen har haft i människans liv (i hemlandet), t.ex. hästen i jordbruk, krig. E besvarar frågorna skriftligt.	Reception/ produktion
Återkoppling	Utveckla kunskaper om kulturella företeelser, formulera sig i tal	L och E diskuterar varför och hur hästens betydelse har förändrats.	Produktion
Sammanfattning & rättning	Utveckla kunskaper om kulturella företeelser	L frågar vad E tycker om folksånger och rättar de skriftliga svaren.	Reception/ produktion
Produktion	Framföra egna åsikter, utgå utifrån egna referensramar, resonera	E arbetar i par och läser varandras texter och ger varandra respons.	Reception/ produktion
Sammanfattning & rättning	Använda sitt modersmål som medel för lärande	L rättar fel och ger förslag på hur man kan förbättra texten.	Reception
Förberedelse för nästa lektion	Uttrycka sig i tal, utveckla ordförråd, samtala och beskriva	E får i läxa att förbereda en muntlig presentation utifrån en av sina texter (om husdjur eller faktatext om ett djur)	Produktion

Vecka 4 Utvärdering och inspiration E=Elev L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Uttrycka sig i tal, utveckla ordförråd, samtala och beskriva. Utveckla uttal, betoning och satsmelodi	E gör sina muntliga presentationer.	Produktion
Inspiration	Utveckla lässtrategier	L läser en saga med anknytning till djur.	Reception
Produktion	Utveckla skrivstrategier. få kännedom om stavningsregler, grammatik. Jämföra modersmålet med svenska	E skriver egna sagor om djur	Produktion
Återkoppling	Utveckla skrivstrategier, få kännedom om stavningsregler, grammatik, jämföra modersmålet med svenska	L kommer med förslag på hur texterna kan förbättras med avseende på bl.a. textens struktur, grammatik, stavning, valet av konnektorer m.m.	Reception/ Produktion
Sammanfattning & rättning	Öka förmågan att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter	L ber E att muntligt utvärdera temaarbetet: Vad var bra, mindre bra? Alla förslag för förbättring är välkomna.	Produktion
Produktion			
Sammanfattning & rättning			
Förberedelse för nästa lektion		E får föreslå vilket tema de skulle vilja arbeta nästa vecka. Som läxa får de att skriva om sina sagor, rätta fel och utveckla sin text och rita en bild till sin saga.	Produktion

Tema Hälsa – årskurs 4–6

Anastasia Nijimbere Mugisha

Vecka 1 **Introduktion**, E=Elev/elever L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Utveckla kunskaper i modersmål	L berättar kortfattat om föregående tema som handlade om kroppen. L berättar att idag börjar ett nytt tema: hälsa/ohälsa.	Reception
Inspiration	Formulera sig i tal	E får berätta vad ordet hälsa betyder för dem. L berättar att det inte är lätt att definiera ordet. Men vi kan ge exempel på när man har bra eller dålig hälsa.	Produktion
Produktion	Formulera sig i tal	E delas in i grupper med tre i varje grupp och funderar, associerar och diskuterar hälsa utifrån följande frågor: Vad är viktigt för vår hälsa? Är något viktigare än annat? Om ja, vad och varför.	Produktion
Återkoppling	Formulera sig i tal och skrift	E skriver på tavlan vad hen har kommit på. L och E diskuterar svaren.	Reception
Sammanfattning & rättning	Formulera sig i tal	L rättar det som har skrivits. E föreslår rätt ord och stavning.	Reception/ produktion
Produktion	Utveckla sin förståelse för omvärlden	L visar en bild med människor som hämtar vatten från en å och frågar E vad vatten används till och om de tror att alla människor i världen har tillgång till rent vatten. Vad händer om man dricker smutsigt vattnet?	Reception/ produktion
Sammanfattning & rättning	Läsa och höra förklarande texter med anknytning till företeelser i områden där modersmålet talas	L läser en text om vattenbrist i vissa världsdelar. Därefter får E läsa texten och svara på frågan: Hur viktig är vatten för hälsan? Varför är det brist på vatten i vissa områden i världen?	Reception/ produktion
Förberedelse inför nästa lektion	Ord och begrepp för att uttrycka kunskaper om ett specifikt område	E gör en lista på problem som orsakas av brist på vatten. E får i läxa att ta reda på vilka sjukdomar man kan få till följd av vattenbrist. E får använda internet eller fråga föräldrarna.	Reception

Vecka 2 **Fakta**, E=Elev/elever L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Använda sitt modersmål som ett medel för lärande	L visar »påhittade« bilder på människor som ser sjuka alternativt friska ut. L frågar: Kan man diagnostisera en sjukdom bara genom utseendet? I vissa fall kan det yttre kanske »varna« oss för sjukdomar. Då måste man söka läkarhjälp för att undersöka om man är sjuk eller inte.	Reception
Inspiration	Utveckla lässtrategier för att förstå och tolka texter	L introducerar en text om hälsa. L läser texten och ställer frågor. Svaren hittas i texten. Texten är lång så den får delas upp. En E läser ett stycke högt.	Reception
Produktion	Utveckla lässtrategier för att förstå och tolka texter	E svarar först muntligt och sedan skriftligt på frågorna: Vad påverkar hälsan negativt av sådant som vi inte kan styra över? Vad påverkar vår hälsa positivt? Vad påverkar vår hälsa negativt av sådant vi själva kan styra över? Om E stavar fel ber L andra E att rätta. Annars rättar L Sedan ber L en annan E att läsa nästa avsnitt och att fortsätta som tidigare.	Produktion
Återkoppling	Utveckla lässtrategier för att förstå och tolka texter	När hela texten har lästs ställer L frågan: Vilket samband finns det mellan hälsa och livet?	Produktion
Sammanfattning & rättning	Använda sitt modersmål som ett medel för sitt lärande	L och E diskuterar textinnehållet och rättar innehåll och språk i de skrivna svaren.	Reception/ produktion
Produktion	Utveckla förståelse för omvärlden	L visar en bild på ett flyktingläger i ett land i krig. Alla diskuterar krigets inverkan på befolkningens hälsa.	Reception/ produktion
Sammanfattning & rättning	Använda sitt modersmål som ett medel för lärande	L avslutar med att sammanfatta kort vad vi pratat om idag.	Reception
Förberedelse för nästa lektion	Använda sitt modersmål som ett medel för lärande	L ger E läxa till nästa vecka: Skriv fem saker som man kan göra för att hålla sig frisk.	Produktion

Vecka 3 **Kultur**, E=Elev/elever L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag	L berättar att de idag ska läsa en tidningsartikel och ett utdrag från en vetenskaplig bok samt lyssna på en sång med anknytning till hälsa. L och E diskuterar språket i de olika texterna. L visar att det finns olika sätt att skriva beroende på vilken typ av text det är.	Reception/ produktion
Inspiration	Utveckla kunskaper om kulturella företeelser och få kännedom om musik från områden där modersmålet talas	L spelar upp en sång med anknytning till hälsan. Smuts är källan till många sjukdomar.	Reception
Produktion	Få kännedom om uttal, betoning och satsmelodi i modersmålet samt om uttalets betydelse för att göra sig förstådd Musik från områden där modersmålet talas	E pratar om sången utifrån följande frågor: Vad tycker du om sången? Vilket budskap sänder den? Om E känner till en annan sång med anknytning till hälsa kan hen skriva titeln på tavlan. Om tiden räcker får E höra sången flera gånger. L spelar och sjunger första delen av sången, sedan sjunger E, sen nästa del osv tills E har sjungit hela sången.	Produktion
Återkoppling	Utveckla kunskaper om seder och bruk i områden där modersmålet talas i jämförelse med svenska seder och bruk	E som har varit i sitt hemland berättar några saker som man gör där och som kanske inte behöver göras i Sverige när det gäller renhet. E kommer kanske på att i hemlandet måste man duscha minst två gånger om dagen och byta kläder ofta eftersom det är varmt. Man måste också dricka vatten ofta eftersom man svettas mycket. Om man till exempel köper en frukt på marknad måste man tvätta den med rent vatten innan man äter eftersom många mikrober trivs i varmt klimat och sophantering inte är utvecklad som i Sverige.	Produktion
Sammanfattning & rättning	Använda sitt modersmål som ett medel för språkutveckling och lärande	L ger återkoppling på förslagen och kompletterar svaren.	Reception

Vecka 3 **Kultur** (forts.), E=Elev/elever L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Produktion	Utveckla ord och begrepp för att öka sin förmåga att uttrycka kunskaper och åsikter. Utveckla lässtrategier för att förstå och torka texter samt att anpassa läsning efter textens form och innehåll	L skriver upp några idiomatiska uttryck som innehåller ordet hälsa (amagara): gukikwa n'amagara (går inte att översätta till svenska) kwica amagara (döda hälsan = förstöra hälsa) amagara mato (liten hälsa = vara smal) amagara manini (stor hälsa = vara kraftig). L påminner om att meningarna/ uttrycken inte ska tolkas bokstavligt och diskuterar tolkningar. Tre eller fyra E turas om och läser tidningsartikeln som handlar om hälsa. L ställer några frågor och E skriver svaren.	Reception/ produktion
Sammanfattning & rättning	Att utläsa texters budskap, både det utalade och sådant som står mellan raderna	L läser utdraget från en bok som handlar om hälsa. L ställer frågor och E skriver svaren. Det kanske finns motsättningar mellan tidningsartikel och utdraget från boken. L säger att de måste förhålla sig kritiska till vad de läser. L sammanfattar kort vad som har gått igenom under lektionen och E antecknar.	Reception/ produktion
Förberedelse för nästa lektion	Utveckla förmågan att skriva beskrivande, förklarande och berättande texter	L sammanfattar kort vad vi har gått igenom idag. E får i läxa att skriva: Berätta om ett besök på sjukhuset när du var sjuk. Har du inte legat på sjukhus kan du föreställa dig hur det kan vara.	Produktion

Vecka 4 Utvärdering och inspiration, E=Elev/elever L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Utveckla förståelse för omvärlden	L visar två korta filmer med anknytning till hälsa/ohälsa. En är inspelad i ett mer utvecklat land och den andra i ett utvecklingsland.	Reception
Inspiration	Utveckla förståelse för omvärlden. Reflektera över samhällsfrågor i områden där modersmålet talas utifrån jämförelser med svenska förhållanden	E diskuterar i grupper hur de tror att hälsan påverkas i dessa två områden. Vem kan göra vad för att det ska bli bättre där det inte fungerar? Vad är WHO?	Reception/ Produktion
Produktion	Utveckla ord och begrepp för att öka sin förmåga att uttrycka känslor och kunskaper	L frågar vilka ord eller uttryck som kan beskriva situationen i de två länderna. Ex. på ord: fint, utvecklat, organiserat, det är synd, det är otroligt synd, det är fattigt, oorganiserat, katastrofalt, etc...	Produktion
Återkoppling	Använda sitt modersmål som ett medel för språkutveckling och lärande	L går igenom läxor från föregående veckor. E besvarar nedanstående frågor skriftligt: Vilka ord, begrepp och idéer kring hälsa har du lärt dig under lektionerna? Vad var bäst respektive sämst? Vad mera vill du lära dig?	Reception/ Produktion
Sammanfattning & rättning	Utveckla ord och begrepp för att öka förmågan att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter	L och E diskuterar svaren, om det är några ord/begrepp som L tycker är viktiga och som E inte har skrivit kompletteras listan.	Reception/ Produktion
Produktion	Utveckla ord och begrepp för att öka förmågan att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Använda sitt modersmål som ett medel för språkutveckling och lärande	E diskuterar i grupper följande frågor: Vilken betydelse har våra matvanor för hälsan? Vilka sjukdomar kan orsakas av ohälsosamma matvanor? Vilken betydelse har fysiska aktiviteter för hälsan? Vilka andra vanor kan vara skadliga. Till exempel, rökning, alkohol, droger, stillasittande liv, etc...	Produktion
Sammanfattning & rättning	Formulera sig och kommunicera i tal	En E i varje grupp skriver svaren på tavlan. L och E diskuterar svaren.	Produktion
Förberedelse för nästa lektion	Utveckla förståelse för omvärlden. Seder, bruk och traditioner i områden där modersmålet talas i jämförelse med svenska seder, bruk och traditioner	L talar om ett nytt tema nästa vecka: Högtider och traditioner. Läxa: E ska ta reda på vilka högtider som finns både i Sverige och i hemlandet, vilka som finns i Sverige men inte i regionen där modersmålet talas och vilka som finns i regionen där modersmålet talas men inte i Sverige	Reception

Tema Indien – årskurs 7–9

Andrea Hanley

vecka 1	<p>Introduktion</p> <p>Väck intresse för det valda temat.</p> <p>Ta reda på elevernas förkunskaper om temat och samtala kring dessa.</p> <p>Ta tillvara elevens tidigare erfarenheter och plocka upp eventuella önskemål om innehållet för kommande lektioner.</p> <p>Inled arbetet med temat och informera om undervisningens mål och syften.</p>
vecka 2	<p>Fakta</p> <p>Använd text, bild och andra källor som underlag för egen produktion. Fånga upp nyckelbegrepp och viktiga ord.</p> <p>Arbeta kring språkliga mål.</p> <p>Ta upp relevant fakta och fokusera på utvalda aspekter på temat.</p>
vecka 3	<p>Kultur</p> <p>Använd text, bild och andra källor som underlag för egen produktion. Ta upp och diskutera olika kulturella aspekter på temat.</p>
vecka 4	<p>Utvärdering och inspiration</p> <p>Summera temat genom att låta eleven göra jämförelser mellan Sverige och något område där modersmålet talas.</p> <p>Utvärdera temat både muntligt och skriftligt. Bedöm elevens arbete.</p> <p>Inspirera och förbered för nästa tema.</p>

Vecka 1 **Introduktion**, E=Elev/elever L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Reflektera över traditioner och kulturella företeelser	L visar en Powerpoint presentation med bilder från olika aspekter av livet i Indien. E ska gissa vilket land det handlar om. L berättar att de börjar ett tema om Indien.	Reception
Inspiration	Läsa skönlitteratur som belyser människors villkor, identitets- och livsfrågor.	L och E läser tillsammans en berättelse från Indien.	Reception
Produktion	Lässtrategier för att förstå och tolka skönlitterära texter.	E skriver fyra frågor till berättelsen enligt modellen FIVE – factual, inference, vocabulary and experience questions.	Produktion
Återkoppling	Använda sitt modersmål som ett medel för språkutveckling och lärande.	E ställer sina frågor till varandra.	Produktion
Sammanfattning & rättning	Formulera sig i tal.	Diskutera frågorna och svaren.	Reception/produktion
Produktion	Formulera sig i skrift.	Skriftlig uppgift enligt de två första punkterna på modellen VÖL: (KWL på engelska En) 1 (V = Vet) Vad vet jag redan om Indien? 2 (Ö = Önskar veta) Vad vill jag veta mer? 3 (L= lärt mig)	Produktion
Sammanfattning & rättning	Använda sitt modersmål som ett medel för språkutveckling och lärande	Gå igenom den skriftliga uppgiften. Vad vet E? Vad vill de veta?	Reception
Förberedelse inför nästa lektion.	Utveckla kunskaper om sitt modersmål.	E får i läxa att ta reda på varför man talar engelska i Indien.	Produktion

Vecka 2 **Fakta**, E=Elev/elever L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Utvecklar ett jämförande förhållningssätt till språk	E ska berätta varför temat Indien har valts och genom diskussion kommer fram till varför man talar engelska i Indien. Lyssna på en person från Indien och försöka härma och jämföra uttalet med den engelska som E talar.	Reception/ produktion
Inspiration	Utveckla sina kunskaper om samhällen där modersmålet talas	L läser upp några fakta om Indien och visar en karta över Indien (religion/folkmängd, huvudstad osv). E diskuterar vad som är falsk eller sant.	Reception/ produktion
Produktion	Utveckla sina kunskaper om samhällen där modersmålet talas	Genom att se på en faktafilm om Indien tar E reda på svaren till frågorna ovan.	Reception
Återkoppling	Förmågan att uttrycka sig i tal	Diskutera film och frågorna.	Reception/ produktion
Sammanfattning & rättning	Förmåga att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter	Diskutera eventuella andra frågor från filmen och E:s intryck om landet och dess kultur.	Reception/ produktion
Produktion	Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag	Skriv en gemensam lista med stödord för planering av en uppsats om Indien. Skriv en gemensam introduktion till uppsatsen.	Produktion
Sammanfattning & rättning		Diskutera idéer om hur uppsatsen kan fortsättas.	Reception/ produktion
Förberedelse för nästa lektion	Använda sitt modersmål som ett medel för språkutveckling och lärande	Läxa: skriv två stycken till på uppsatsen om Indien.	Produktion

Vecka 3 **Kultur**, E=Elev/elever L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Utveckla kunskaper om kulturer där modersmålet talas	Vilka personer från Indien känner E till? E får bilder av och texter om några kända personer och ska sätta ihop bilderna med den text som berättar om personens liv.	Reception/ produktion
Inspiration	Förståelse av det formella språket	L gör en muntlig »modellpresentation« om sin idol Gandhi – enkelt liv men kämpade för viktiga saker för Indiens befolkning, »non-violence« o.s.v.	Reception
Produktion	Muntliga presentationer	Förberedelse av individuella muntliga presentationer om en av de kända indierna.	Produktion
Återkoppling		Återkoppling från L om innehållet i presentationen	Produktion
Sammanfattning & rättning		Påminnelse om hur man gör en bra presentation och vad man ska tänka på. Kamratbedömningsunderlag används som hjälpmedel, (peer assessment oral presentations)	Reception
Produktion	Kulturella uttrycksformer från områden där modersmålet talas	Fortsättning på uppsatsen om Indien med diskussion om vad gör en text till en bra text och hur man kan skriva en avslutning. Sedan fortsätter E att skriva ett stycke till om kända indier och en avslutning till sina texter.	Reception/ produktion
Sammanfattning & rättning		Texterna lämnas in för rättning.	
Förberedelse för nästa lektion	Använda sitt modersmål som ett medel för språkutveckling och lärande	Som läxa ska E träna inför sina muntliga presentationer.	Produktion

Vecka 4 Utvärdering och inspiration, E=Elev/elever L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Formulera sig i tal	Vad minns ni om Indien?	Reception/ Produktion
Inspiration	Aktuella samhällsfrågor i området där modersmålet talas	Kort film om Moder Teresa. Diskussion om kastsystemet – finns det något motsvarande i Sverige?	Reception/ Produktion
Produktion	Muntliga presentationer för olika mottagare	E genomför sina muntliga presentationer.	Produktion
Återkoppling	Förmågan att själv bedöma sina resultat och ställa andras bedömning i relation till de egna prestationerna	Resten av klassen berättar vad som var bra i presentationen och vad som kunde förbättras.	Reception/ Produktion
Sammanfattning & rättning		L kompletterar med sina kommentarer.	Reception/ Produktion
Produktion	Urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer	E går igenom sina rättade skriftliga texter om Indien och genomför eventuella ändringar.	Produktion
Sammanfattning & rättning		L ger förslag som kan vara till hjälp för alla när de ska skriva.	Reception
Förberedelse för nästa lektion	Använda sitt modersmål som ett medel för sin språkutveckling och sitt lärande	E besvarar del 3 från VÖL 3 (L= lärt mig) Vad har jag lärt mig om Indien? E gör även en värdering av sina egna insatser under temat och lämnar förslag till förbättringsområden.	Produktion

Tema Kurdisk musik – årskurs 7–9

Nishan Sheikommar

vecka 1	Introduktion
vecka 2	Fakta
vecka 3	Kultur
vecka 4	Utvärdering och inspiration

Vecka 1 Introduktion, E=Elev/elever L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Utveckling genom musik. Utveckla förståelse för andras musik	Vi läser en text om piano. Varför piano? L berättar att vi ska börja med ett tema om kurdisk musik. Vi lyssnar på en kurdisk låt som E har valt.	Reception
Inspiration	Formulera sig i tal	L ber E att berätta om tre kurdiska musikinstrument t.ex. om hur de ser ut, vid vilka tillfällen de används.	Produktion
Produktion	Formulera sig och kommunicera i tal	L skriver Kurdisk musik på tavlan. E diskuterar följande frågor: Vad vet du om musik? Vad betyder musik för dig? Varför skiljer sig olika folks musik från varandra? Vilka olika typer av kurdiska sånger finns det?	Produktion
Återkoppling		E skriver på tavlan vad han/hon vet och vi diskuterar det.	Produktion
Sammanfattning & rättning	Fördjupa kunskaperna i skriftspråket	L markerar eventuella fel i det som har skrivits. E ger förslag på rätt ord och stavning.	Reception/ Produktion
Produktion	Utveckla kunskap om bild. Fördjupa kunskaper om och förståelse för omvärlden	L visar endast hunden på nedanstående bild. E får gissa vad den gör. Därefter får E se hela bilden. 	Reception
Sammanfattning & rättning	Läsa faktatexter med anknytning till företeelser i områden där modersmålet talas	L eller E läser en text om pianon, återberättar den och svarar på frågorna: Hur dök pianot upp? Hur mycket används pianot i vårt hemland och varför? Varför är pianot känt i hela världen?	Reception
Förberedelse för nästa lektion	Utveckla strategier för att skriva olika typer av texter	L och E diskuterar vilka ord som behövs för att kunna skriva om piano? E skriver en ordlista. E får i läxa att skriva några meningar om piano till nästa lektion.	Reception/ Produktion

Vecka 2 **Fakta**, E=Elev/elever L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Användning av modersmål som ett medel för lärande	L visar en bildserie om kurdisk musik. Finns det några bilder som E tycker är särskilt intressanta. Varför?	Reception
Inspiration	Utveckla lässtrategier för att förstå och tolka texter	L introducerar en text om vad man kan se i musiken och ställer frågor som E ska söka svar på. E läser med stöd av L första delen av texten.	Reception
Produktion	Utveckla lässtrategier för att förstå och tolka texter. Utveckla färdigheten tala. Utveckla färdigheten skriva	E besvarar först muntligt och sedan skriftligt frågorna.	Produktion
Återkoppling	Utveckla lässtrategier för att förstå och tolka texter. Utveckla färdigheten tala	E läser sista delen av texten själv. L ställer sedan frågan: Vilken betydelse har kurdisk musik för det kurdiska folket? L kan ge ledtråd, t.ex. "känslor, historia, traditioner, bröllop o.s.v." eleven svarar på ytterligare några frågor om kurdisk musik.	Reception/ produktion
Sammanfattning & rättning	Utveckla lässtrategier för att förstå och tolka texter. Utveckla färdigheten tala. Utveckla färdigheten skriva	L och E diskuterar texten och de faktorer som är viktig när det gäller musikens betydelse. Tillsammans rättas innehåll och språk i de skrivna svaren.	Reception/ produktion
Produktion	Utveckla förståelse för omvärlden. Utveckla färdigheten tala. Utveckla färdigheten skriva	L visar några bildspel från en musik- och dansfestival och diskuterar likheter och skillnader mellan de olika musik- och dansaktiviteterna. L ställer frågan: Vad är det i bilderna som är typiskt för de olika nationerna?	Produktion
Sammanfattning & rättning	Använda sitt modersmål som ett medel för lärande	L leder ett återkopplande samtal om dagens lektion.	Produktion
Förberedelse för nästa lektion	Använda sitt modersmål som ett medel för lärande	L ger läxa till nästa vecka. E ska skriva upp tio saker som ger svar på frågan: Varför är musik så viktigt?	Produktion

Vecka 3 **Kultur**, E=Elev/elever L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Få kännedom om skillnader i ord-följd och stavningsregler mellan modersmål och svenska	L introducerar dagens lektion och berättar att E ska läsa en historia och några dikter om kurdisk musik samt lyssna på en sång. L och E diskuterar språket i de olika texterna. L ger strategier för att E ska förstå vad nya ord kan betyda.	Reception/ produktion
Inspiration	Utveckla kunskaper om kulturella företeelser och få kännedom om musik från områden där modersmålet talas	L spelar upp tre olika typer av sånger: klassisk utan instrument, folkmusik och modern sång med stark anknytning till kurdisk musik.	Reception
Produktion	Utveckla kunskaper om kulturella företeelser och få kännedom om musik från områden där modersmålet talas. Få kännedom om uttal, betoning och satsmelodi i modersmålet samt om uttalets betydelse för att göra sig förstådd	L och E pratar om sångerna utifrån följande frågor: Vad tycker E om dem? Vilka skillnader finns mellan dem? L frågar om E känner till andra typer av kurdisk musik. L spelar en intressant sång av varje typ igen och sjunger den gemensamt.	Produktion
Återkoppling	Utveckla kunskaper om kulturella företeelser och få kännedom om musik från områden där modersmålet talas.	E ska komma på minst fyra olika typer av kurdisk sång och berätta om en intressant sång i den kurdiska och svenska musiken.	Produktion
Sammanfattning & rättning	Utveckla kunskaper om olika kulturella företeelser.	L ger återkoppling på E:s svar.	Produktion
Produktion	Utveckla ord och begrepp för att öka förmågan att uttrycka känslor, kunskap och åsikter. Utveckla strategier för att förstå och tolka texter och för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll. Utveckla färdigheten skriva	L skriver upp tre idiomatiska uttryck som rör kurdisk musik och påminner om att meningarna inte alltid ska tolkas bokstavligt. L och E diskuterar hur uttrycken ska tolkas. L visar olika typer av texter med anknytning till kurdisk musik och ställer följdfrågor. E svarar skriftligt.	Reception/ produktion
Sammanfattning & rättning	Förbättra uttal, betoning och satsmelodi	L visar och läser upp ett par korta dikter eller ramsor om kurdisk musik. E tränar att läsa dikten eller ramsan snabbare och snabbare. L och E tävlar om vem som fortast kan läsa upp texten.	Reception/ produktion
Förberedelse för nästa lektion		L presenterar kommande läxor. E ska hitta på en berättelse, muntlig eller skriftlig om något som anknyter till temat.	Reception

Vecka 4 Utvärdering och inspiration E=Elev L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Utveckla förståelse för omvärlden	L spelar låtar av två kurdiska och två svenska artister t.ex. Miryamkhan och Bilnd Ibrahim – Merit Hemmingson och Sarah Dawn Finer.	Reception
Inspiration	Utveckla förståelse för kulturella företeelser och omvärlden	L frågar: Vad är skillnaden mellan klassisk och modern musik? Vilka likheter och olikheter ser du mellan kurdisk och svensk musik? Hur kan musiken vara en spegel för en nation? E diskuterar. L berättar om vikten av musik och dess budskap både för ett folk och för människan i allmänhet.	Produktion
Produktion	Utveckla ord och begrepp för att öka sin förmåga att uttrycka känslor, kunskap och åsikter	L och E diskuterar vad de tycker om låtarna och om artisternas framträdanden.	Produktion
Återkoppling	Utveckla ord och begrepp för att öka sin förmåga att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter	L går igenom läxor från förra veckan. E besvarar nedanstående frågor skriftlig och enskilt. Vad har jag lärt mig? Vilka ord, begrepp och idéer kring kurdisk musik har jag lärt mig under lektionerna? Vad var bäst/sämst under lektionerna? Vad mera vill jag lära mig om temat?	Reception/ Produktion
Sammanfattning & rättning	Utveckla ord och begrepp för att öka förmågan att uttrycka känslor, kunskap och åsikter	L och E samtalar kring svaren. E uppmantras att förtydliga sina svar.	Reception/ Produktion
Produktion	Utveckla ord och begrepp för att öka förmågan att uttrycka känslor, kunskap och åsikter	E ges faktafrågor om kurdisk musik. E diskuterar dessa med övriga E och/eller med L. Exempel på frågor: Vad betyder musiken för en nation? Varför tycker olika folk om olika musik? Vilka likheter och olikheter finns mellan kurdiska och svenska musikinstrument? Varför behöver vi musiken?	Produktion
Sammanfattning & rättning		E och L diskuterar svaren på frågorna i det tidigare momentet. (om tid medges lyssnar vi igen på en sång från vecka 3)	Reception/ produktion
Förberedelse för nästa lektion	Utveckla förståelse för omvärlden	L berättar om ett nytt tema om vatten. E ska tänka på att vi dricker samma vatten som dinosaurierna drack!!!!	Reception

Tema Mat och kultur i Etiopien – årskurs 7–9

Samuel Mehret

vecka 1	Introduktion Känd maträtt i Etiopien – teff.
vecka 2	Fakta När introducerades teff i Etiopien? I vilket klimat växer teff? Växer teff i andra delar av världen? Vilken näring har teff? Frågorna besvaras med stöd av olika faktakällor.
vecka 3	Kultur Teff en återspeglings av landets kultur. Kultur och nationaliteter. Temat beskrivs och behandlas utifrån olika kulturella aspekter
vecka 4	Utvärdering och inspiration Temaarbetet utvärderas och elevernas arbete bedöms. Övergång till nästa tema: näringsämnen.

Vecka 1 **Introduktion**, E=Elev/elever L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Utveckla E kunskaper om mer formaliserade presentationer. Reflektera över traditioner och andra kulturella företeelser	L och E ser en dokumentärfilm som berättar om matkulturen i olika länder. Den förklarar sambandet mellan mat och hälsoeffekter. L introducerar det nya temat »Mat och kultur i Etiopien«.	Reception
Inspiration	Formulera och presentera erfarenheter i skrift och tal	E ska skriva ner vad de vet om teff och redovisa detta för gruppen.	Produktion
Produktion	Formulera sig och kommunicera i tal och skrift	L visar bilder på olika sorters teff. E berättar för varandra om erfarenheter av teff. I vilken del av Etiopien växer teff och vilka näringsämnen innehåller det? Varför är det viktigt att äta teff?	Produktion
Återkoppling		E svarar skriftligt och redovisar för varandra.	Produktion
Sammanfattning & rättning	Formulera och presentera fakta	L kommenterar redovisningarna och E ger feedback på de andras muntliga redovisningar.	Reception/produktion
Produktion	Fördjupa kunskaper och förståelse	L visar en bild på en produkt som är teff, en produkt på väg till Europa. L berättar hur teff blivit populär i andra delar av världen och varför.	Reception
Sammanfattning & rättning	Använda modersmålet som medel för språkutveckling och lärande	Läsning av artiklar som rör teff för att fördjupa kunskaper och få svar på de fakta som E är osäkra på.	Reception
Förberedelse inför nästa lektion	Urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer	L och E diskuterar presentationsteknik och användandet av rätt beteckning på amarinja för beskrivning av olika näringsämnen.	Reception/produktion

Vecka 2 **Fakta**, E=Elev/elever L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Att utläsa texters budskap, både det uttalade och det som står mellan raderna	L läser artiklar från olika källor och ber E om deras synpunkter.	Reception
Inspiration	Strategier för att skriva olika texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag	L visar två olika dikter om teff från olika områden. E läser texterna.	Reception/ produktion
Produktion	Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag	E ger sina synpunkter skriftligt/muntligt utifrån såväl dikterna de fått läsa som egna erfarenheter.	Produktion
Återkoppling	Utveckla lässtrategier för att förstå och tolka texter	L och E går igenom dikterna för att hitta gemensamma och/eller skilda drag i de båda texternas språkliga karaktär (de är från olika områden).	Reception/ produktion
Sammanfattning & rättning	Texter som kombinerar ord, bild och ljud Språkliga och dramaturgiska komponenter	L och E tar fram nya begrepp ur texterna och jämför eventuella skillnader.	Reception/ produktion
Produktion	Fördjupa kunskaper och förståelse	L berättar om glutenfria produkter och nämner bland annat teff. L ber E nämna produkter som innehåller gluten.	Produktion
Sammanfattning & rättning	Använda sitt modersmål som ett medel för språkutveckling och lärande	L leder ett återkopplande samtal om dagens lektion.	Produktion
Förberedelse för nästa lektion	Använda sitt modersmål som ett medel för språkutveckling och lärande	L ger läxa till nästa vecka. E ska skriva ner fördelar och eventuella nackdelar med att äta teff.	Produktion

Vecka 3 **Kultur**, E=Elev/elever L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Få kännedom om skillnader i språkanvändning beroende på sammanhang, syfte och med vem man talar	L berättar om sambandet mellan mat och kultur. Förklarar hur ord och uttrycksformer skiftar beroende på i vilka sammanhang de förekommer.	Reception/produktion
Inspiration	Kulturella uttrycksformer från områden där modersmålet talas, till exempel bildkonst, musik och arkitektur	L visar en film med bönders traditionella sång och dans om teff.	Reception
Produktion	Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskap, åsikter... Ords och begrepps nyanser och värdeladdning Bildspråk och idiomatiska uttryck	L och E pratar om filmen. utifrån följande frågor: Vad tycker de om sången? Hur mycket förstår de? Kan de relatera det de såg till något annat?	Produktion
Återkoppling	Kulturella uttrycksformer från områden där modersmålet talas	E ska hitta liknande sånger på svenska och översätta dem till amarinja.	Produktion
Sammanfattning & rättning	Utveckla kunskaper om olika kulturella företeelser	L ger återkoppling på E:s arbeten.	Produktion
Produktion	Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter Ords och begrepps nyanser och värdeladdning Bildspråk och idiomatiska uttryck	L presenterar olika idiomatiska uttryck med koppling till teff. E ska tolka och föreslå innebörden.	Reception/produktion
Sammanfattning & rättning	Skillnader i språkanvändning beroende på i vilket sammanhang, med vem och med vilket syfte man kommunicerar	L uppmuntrar E att skriva egna sånger eller hitta befintliga sånger som rör mat .	Reception/produktion
Förberedelse för nästa lektion		L presenterar kommande läxor. E ombeds att hitta på en berättelse, muntlig eller skriftlig om något som anknyter till temat.	Reception

Vecka 4 Utvärdering och inspiration, E=Elev/elever L=Lärare

Moment	Koppling till Lgr 11	Aktivitet	Karaktär R/P
Start – introduktion	Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Anpassning av språk, innehåll och disposition efter syfte och mottagare	L redogör för traditionella uttrycksformer som sång, dikter eller berättelser.	Reception
Inspiration	Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag	L ber E presentera sina upplevelser av kulturella företeelser antingen i sång, dikt eller berättelser och berätta för varandra om deras favoritmat.	Produktion
Produktion	Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter Ords och begrepps nyanser och värdeladdning Bildspråk och idiomatiska uttryck	L vill uppmärksamma E på de begrepp som används kring mat, ingredienser och kulturella träffar/ upplevelser.	Produktion
Återkoppling		Genomgång av läxan. Blicka bakåt och se vad vi har gjort. E berättar vad de nu vet nu om temat och redogör skriftligt för vad de har lärt sig. Kommer det att påverka deras konsumtionsvanor.	Reception/ produktion
Sammanfattning & rättning		L och E samtalar om innehållet i berättelserna..	Reception/ produktion
Produktion	Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter	L ser till att E får en lämplig nivå anpassad till deras kunskaper för en fri diskussion. E diskuterar typiska maträtter i olika länder. Finns det bra mat? Vad är bra mat? Vad är dålig mat?	Produktion
Sammanfattning & rättning		E och L diskuterar svaren.	Reception/ produktion
Förberedelse för nästa lektion		Läraren berättar om kommande lektioner med temat. De ombeds undersöka om olika utomhusaktiviteter.	Reception

